

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve opheffing van de bescherming als monument van een schuur in Kasterlee

Provincie: Antwerpen

Gemeente: Kasterlee, 1ste afdeling, sectie C

Objectnummer: 4.01/13017/107.1

-

Dossiernummer: 4.001/13017/101.1

Omschrijving:

Schuur, Isschot 42

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige opheffing

1.1. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 16 maart 2023.

De VCOE bracht op 14 april 2023 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de opheffing van de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

- De commissie geeft alvorens in te gaan op het opheffingsvoorstel een algemene beoordeling van de opheffingsvoorstellen volgend uit het pilootproject 'Aangetaste en verdwenen beschermingen (2020-2021)', waar voorliggend dossier deel van uitmaakt.

De commissie merkt op dat de meeste dossiers betrekking hebben op onroerend erfgoed dat al op moment van bescherming in een problematische toestand verkeerde. De erfgoedwaarden waren ernstig bedreigd door een precaire bouwfysische staat, al dan niet in combinatie met ongunstige ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving. De bescherming was telkens bedoeld om teloorgang tegen te gaan en beheersmaatregelen te treffen met oog op instandhouding en herstel.

Vandaag moet vastgesteld worden dat de doelstelling van deze beschermingen faalde. Ondanks het beschermde statuut bleven noodzakelijke instandhoudings- en restauratiewerken uit met verval of sloop van het erfgoed tot gevolg, soms al tijdens of kort na de beschermingsprocedure. In de meeste gevallen rest er op heden geen erfgoedwaarde meer zodat lang na de feitelijke teloorgang overgegaan moet worden tot een administratieve conclusie.

Het is ten eerste te betreuren dat in het verleden niet beter geanticipeerd werd op de gekende behouds- en beheersproblematiek. Zoals benadrukt heeft het vastleggen van een bescherming slechts zin als er voldoende garanties zijn dat de erfgoedwaarden op termijn bewaard en, indien nodig, hersteld kunnen worden. Eventuele knelpunten inzake behoud dienen van bij aanvang vertaald te (kunnen) worden in een realistisch toekomstgericht beheer dat desgevallend ook te handhaven valt. De historiek van voorliggende dossiers getuigt niet van dergelijke proactieve aanpak. Zo werden werken die op korte termijn noodzakelijk waren om de erfgoedwaarden te vrijwaren, niet of onvoldoende afgedwongen waardoor in enkele gevallen sloop zelfs onvermijdelijk werd. Hoewel een toestandsverbetering in principe niet afdwingbaar is, ontbrak het bij bescherming ook aan garanties op de nodige herwaardering via restauratieve ingrepen. De commissie vindt het zeer jammer dat deze beschermingen hun doel dus voorbijschoten.

Uit het pakket blijkt nogmaals dat een gepast beheer moeilijk te realiseren valt zonder een draagvlak voor de bescherming. De creatie van draagvlak en het aansporen van betrokkenen om hun verantwoordelijkheid te nemen is des te belangrijker wanneer een bescherming ingezet wordt om bedreigd erfgoed te vrijwaren. Bij meerdere gevallen stelt zich de vraag in hoeverre eigenaars goed op de hoogte waren van de bijhorende verplichtingen. Opvallend is de casus van de schuur in Kasterlee waar de bescherming geïnitieerd werd op vraag van de eigenaar, die vervolgens naliet dringende onderhoudswerken uit te voeren en nog tijdens de beschermingsprocedure al deklassering vroeg.

De commissie benadrukt het belang in te zetten op draagvlak bij betrokkenen en eigenaars. Het is cruciaal om eigenaars van bij aanvang te informeren, te sensibiliseren en voldoende te begeleiden bij hun beheerstaken.

- De commissie stelt vervolgens dat voorliggend pakket voorbeelden bevat van duidelijke inbreuken op het actief- en passiefbehoudsbeginsel (art. 6.4.1-6.4.3 Onroerenderfgoeddecreet). Het betreft in het bijzonder de schuur in Kasterlee, het kasteeldomein Vilain in Gent en de oude pastorie in Zwalm.

De commissie benadrukt opnieuw dat gebrekkig onderhoud, verwaarlozing en onvergunde aantastingen of sloop van beschermd onroerend erfgoed misdrijven zijn. Ze kunnen op zichzelf geen motief tot opheffing vormen. In deze gevallen moet eerst een gepast traject doorlopen worden om de veroorzaakte schade te remediëren – indien mogelijk via feitelijk herstel of reconstructie, dan wel via het afdwingen van andere compenserende maatregelen. De commissie acht de uitvoering van gerichte en doortastende handhaving dan ook een noodzakelijke voorwaarde om – in een latere fase – eventueel over te kunnen gaan tot opheffing van een bescherming.

De commissie is zich bewust dat de (her)opstart van handhaving niet evident of zinvol is voor dossiers die ver teruggaan in de tijd. Toch mag niet de indruk worden gewekt dat wederrechtelijke aantasting van erfgoedwaarden ongestraft kan blijven. Bij de opheffing van dergelijke beschermingen zonder blijk van handhaving wordt de veroorzaker van de schade beloond. Bovendien vormt dit een gevaarlijk precedent dat andere eigenaars of gebruikers van beschermde goederen kan aanzetten om regelgeving niet na te leven. De commissie vraagt daarom behalve in de inhoudelijke dossiers, ook in de motivering van opheffingsbesluiten steeds duidelijk te verwijzen naar het (gebrek aan) handhavingstraject. Dit gebeurt nu niet consequent. Daarnaast benadrukt de commissie dat in publieke communicatie over opheffingsvoorstellen altijd duidelijk gesteld moet worden dat verwaarlozing of aantasting door onvergunde werken of sloop geen aanleiding kan vormen tot opheffing.

Voor de schuur in Kasterlee baseert het opheffingsvoorstel zich eveneens op artikel 6.2.1, 1° van het Onroerenderfgoeddecreet. Tijdens de lopende beschermingsprocedure ontbrak het aan dringende instandhoudingswerken. De oorzaak van de volledige verdwijning van de schuur kort na definitieve bescherming (1985) is niet gekend. Pogingen van het toenmalige Bestuur voor Monumenten en Landschappen om reconstructie af te dwingen waren vruchteloos. De commissie onderschrijft het onherstelbare verlies van de erfgoedwaarden en erkent dat verdere handhaving in dit dossier niet meer aan de orde is.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier bij het opheffingsvoorstel worden alle beheers- en handavingsinitiatieven onder de beheershistoriek van het beschermde goed omschreven en geduid. De beschikbare gegevens in het archief Onroerend Erfgoed laten niet altijd toe het handhavingstraject integraal te reconstrueren. Zo zijn pogingen en initiatieven tot zachte handhaving niet altijd of onvoldoende gedocumenteerd. Ook is niet altijd duidelijk of eventuele wederrechtelijke handelingen vastgesteld bij proces-verbaal, daadwerkelijk gerechtelijk werden opgevolgd. In het opheffingsbesluit worden de determinerende redenen van opheffing gemotiveerd, zijnde het algemeen belang. Onder de motivering wordt ingegaan op de gewijzigde context na toetsing aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarden en wordt aangetoond dat de erfgoedwaarden ontoereikend zijn voor bescherming op Vlaams niveau. Voor een volledig overzicht van de beheershistoriek en het eventuele handhavingstraject wordt verwezen naar het inhoudelijk dossier. Enkel de relevante gegevens en rechtsfeiten over eventuele handhaving en/of gerechtelijke opvolging zijn voor zover gekend ook opgenomen in het ministerieel besluit.

Zoals de commissie zelf aangeeft is het voor dossiers die ver terug gaan in de tijd niet altijd evident of zinvol om handhaving verder te zetten of op te starten. In voorliggende dossiers werd een (her)opstart van een handhavingstraject, na een periode van respectievelijk 36 jaar en 19 jaar, niet opportuun geacht.

- Tot slot wijst de commissie er opnieuw op dat de registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan noodgedwongen beperkt blijft. Het is in dat opzicht wel positief dat de documentatiebijlages van de dossiers extra foto's, kaartenmateriaal en eventueel opmetingsplannen bevatten.

De commissie suggereert deze documentatie integraal publiek beschikbaar te stellen via de beschermingsdatabank of de wetenschappelijke inventaris. Dit zou bijdragen tot de transparantie van het beschermingsbeleid. Bijkomend vraagt de commissie op het actueel beeldmateriaal steeds aan te duiden waar zich het verdwenen erfgoed bevond, om een vergelijking met historisch beeldmateriaal mogelijk te maken.

Antwoord: Van de opheffingsdossiers worden de ministeriële besluiten en bijlages bij het besluit na voorlopige opheffing publiek beschikbaar gesteld. Het inhoudelijk dossier met bijlages is enkel raadpleegbaar voor aangemelde gebruikers, maar kan te allen tijde opgevraagd worden bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

Het agentschap zet deze legislatuur in op een proactieve en klantgerichte overheid, waarbij het vlot toegankelijk en digitaal beschikbaar stellen van eigen archief en documentatie een speerpunt vormt. Mijn administratie werkte al enkele jaren aan een vlottere toegang tot haar historisch archief en het publiek beschikbaar stellen van eigen archieffoto's via de Beeldbank Onroerend Erfgoed en de Inventaris Onroerend Erfgoed. De resultaten van deze inspanningen worden stilaan zichtbaar. Omwille van privacy-redenen en auteursrechten voor het extern geraadpleegd plan- en archiefmateriaal kunnen de documentatiebijlages echter niet zonder meer publiek beschikbaar worden gesteld. Deze kunnen wel te allen tijde geraadpleegd worden via de procedure van openbaarheid van bestuur. De meeste eigen archieffoto's zijn echter reeds publiek raadpleegbaar via de eigen toepassingen. Het geraadpleegde historisch kaartenmateriaal maakt veelal deel uit van makkelijk publiek raadpleegbare bronnen. De bijschriften onder de foto's in de fotoregistratie als bijlage bij het besluit zijn voldoende duidelijk over de exacte locatie van het verdwenen erfgoed.

- Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige opheffingen van de bescherming als dorpsgezicht van het boerenhuis met beuk en onmiddellijke omgeving in Dilbeek; de bescherming als monument van de schuur in Kasterlee; de bescherming als monument van het overblijfsel van de voorgevel van het burgerhuis De Lepelaer in Mechelen; de bescherming als monument en als cultuurhistorisch landschap van het Wilderkasteel en omgeving in Sint-Pieters-Leeuw; en de bescherming als monument van afspanning De Drie Haringehe met brug over de Molenbeek in Tielt-Winge.

In haar conclusie vraagt de commissie nog volgende aandachtspunten mee te nemen in de lopende evaluatie en optimalisering van het beschermingsbeleid:

- Bij bescherming moeten er steeds voldoende garanties zijn dat erfgoedwaarden op termijn bewaard en, indien nodig, hersteld kunnen worden. Het is daarbij belangrijk in te zetten op draagvlak alsook het informeren, sensibiliseren en begeleiden van eigenaars.

Antwoord: Mijn administratie neemt akte van de algemene aandachtspunten (m.b.t. het inzetten op draagvlak alsook het informeren, sensibiliseren en begeleiden van eigenaars) die de commissie formuleert en zal deze meenemen in de lopende evaluatie en optimalisering van het beschermingsbeleid.

- De lopende evaluatie moet ook aangegrepen worden om die beschermingen te detecteren waar de erfgoedwaarden nog voldoende bewaard maar bedreigd zijn. De commissie vraagt

prioritair consolidatie- en instandhoudingsmaatregelen te treffen voor dit 'bedreigd' erfgoed.

Antwoord: Het agentschap Onroerend Erfgoed werkt samen met de Afdeling Handhaving van het Departement Omgeving aan een methodologie voor proactieve handhaving onroerend erfgoed en brengt hiertoe het bedreigd beschermd erfgoed in Vlaanderen in kaart. In 2022-2023 voerde mijn administratie een analyse uit om op basis van de eigen databanken Onroerend Erfgoed na te gaan voor welke beschermde monumenten in de voorbije tien jaar geen toelatingen of aanvragen werden aangevraagd. Dit kan immers een indicatie zijn voor een mogelijke verwaarlozingsproblematiek.

- Wanneer aan beschermingsplichten wordt verzaakt, is het noodzakelijk in te zetten op gerichte en doortastende handhaving. De commissie vraagt in de opheffingsbesluiten consequent te verwijzen naar het (gebrek aan) handhavingstraject. Daarnaast benadrukt de commissie dat in publieke communicatie over opheffingsvoorstellen altijd duidelijk gesteld moet worden dat verwaarlozing of aantasting door onvergunde werken of sloop geen aanleiding kan vormen tot opheffing.

Antwoord: Voor zover bekend worden de gegevens over het handhavingstraject opgenomen in het inhoudelijk dossier. De beschikbare gegevens in het archief Onroerend Erfgoed, waar mogelijk aangevuld met de gegevens uit het archief van de betrokken gemeente, laten in voorliggende dossiers niet toe in het besluit consequent te verwijzen naar en/of uitspraak te doen over het handhavingstraject. Enkel de relevante gegevens en rechtsfeiten over eventuele handhaving en/of gerechtelijke opvolging zijn voor zover gekend ook opgenomen in het ministerieel besluit.

- De commissie suggereert de documentatie bij de opheffingsdossiers integraal publiek beschikbaar te stellen via de beschermingsdatabank of de wetenschappelijke inventaris. Bijkomend vraagt de commissie op het actueel beeldmateriaal steeds aan te duiden waar zich het verdwenen erfgoed bevond.

Antwoord: Van de opheffingsdossiers worden de ministeriële besluiten en bijlages bij het besluit na voorlopige opheffing publiek beschikbaar gesteld. Het inhoudelijk dossier met bijlagen is enkel raadpleegbaar voor aangemelde gebruikers, maar kan ten allen tijde opgevraagd worden bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De bijschriften onder de foto's in de fotoregistratie als bijlage bij het besluit zijn voldoende duidelijk over de exacte locatie van het verdwenen erfgoed.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige opheffing

Het uitgebrachte advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit van de voorlopige opheffing van de bescherming als monument van de schuur in Kasterlee. Het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit werden aangepast.

2. Opmerkingen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige opheffing en voorafgaand aan de definitieve opheffing

2.1. Openbaar onderzoek en hoorrecht

De gemeente Kasterlee organiseerde een openbaar onderzoek van 4 juli 2023 tot en met 2 augustus 2023. Het proces-verbaal maakt integraal deel uit van het opheffingsdossier.

Tijdens het openbaar onderzoek werden geen bezwaren ingediend.

Geen van de zakelijkrechthouders beriep zich op het hoorrecht en vroeg gehoord te worden door het agentschap.

2.2. Conclusie

Aangezien er geen adviezen of bezwaren werden uitgebracht na de voorlopige opheffing en voorafgaand aan de definitieve opheffing, werden het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit aangepast na de voorlopige opheffing.